

Analyse strategische trends en ontwikkelingen

De wereld om ons heen verandert. Ook de provincie Noord-Holland ondervindt daarvan de weerslag. Ons provinciaal beleid is niet statisch, maar speelt in op veranderingen in de provinciale maatschappij. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij de opstelling van de provinciale omgevingsvisie. Het provinciaal beleid poogt optimaal aan te sluiten bij de kracht van de Noord-Hollandse regio's en de uiteenlopende vragen die daar leven. Het is zinvol om, in het streven naar regionaal bestuurlijk maatwerk, te bezien hoe en waar experimenteerterruimte kan worden gevonden.

In elk geval drie majeure ontwikkelingen zullen de komende jaren van invloed blijken op het beleid van de provincie Noord-Holland.

- In de eerste plaats is er het omvattende vraagstuk van de energietransitie, met alle (ruimtelijke) implicaties die dit met zich mee zal gaan brengen.
- In de tweede plaats is er het verschijnsel dat er in Noord-Holland, meer dan in andere provincies, sprake is van een sterke economische groei met een grote ruimtelijke dynamiek, die allerlei consequenties met zich meebrengt. In hetzelfde gebied strijden uiteenlopende functies, met bijbehorende ruimtelijke claims, om voorrang. De behoefte aan nieuwe woningen – zeker in de MRA – neemt sterk toe en mobiliteitsvraagstukken dienen zich aan. Mensen ervaren dat het 'drukker' wordt en stellen prijs op een prettige en gezonde leefomgeving, met ruimte voor recreatie. Daarnaast is er de noodzaak van waterberging en natuurontwikkeling.
- In de derde plaats is er transitie van de economie, die in allerlei opzichten relevant is voor het provinciaal bestuur. Zo zal de economische ruimtebehoefte binnen Noord-Holland kunnen veranderen, vanwege bijvoorbeeld ontwikkelingen in de land- en tuinbouw, het streven naar circulaire economie en de impact van de digitale economie. Noord-Holland wordt steeds meer de datahub van Europa en de ICT sector is één van de snelst groeiende sectoren.

In het onderstaande worden deze drie achterliggende drijvende krachten nog wat nader uitgewerkt.

De energietransitie

Het is zonneklaar dat de energietransitie veelomvattende gevolgen zal hebben voor de provincie Noord-Holland. Het behalen van de doelstellingen uit het Parijse klimaatakkoord is geen gemakkelijke opgave. In de aanloop naar de kabinetsformatie was de verwachting dat dit thema een centrale plaats zou krijgen in een nieuw regeerakkoord. Anticiperend daarop hebben de gezamenlijke medeoverheden in maart '17 hun gezamenlijke investeringsagenda 'Naar een duurzaam Nederland' naar de informateur gezonden. Daarin vroegen zij het nieuwe kabinet om mee te investeren, knelpunten in wet- en regelgeving weg te nemen en een 'Nationaal Programma Energietransitie' te beginnen. Het nieuwe kabinet lijkt met het 'nationaal klimaat- en energieakkoord' inderdaad iets dergelijks van plan.

De energietransitie krijgt impact op de terreinen van economie en milieu, en heeft ook ruimtelijke consequenties. Hoewel het nieuwe regeerakkoord geen uitspraken doet over wind op land en desaan gaande geen harde taakstelling is opgenomen, zal de provincie Noord-Holland de komende jaren te maken krijgen met de inpassing van zonne-energie en wellicht met de sluiting van een kolencentrale en de opslag van koolstofdioxide. Daarnaast maakt het nieuwe kabinet aanzienlijke middelen vrij voor duurzaamheidsmaatregelen die ook in Noord-Holland kunnen worden ingepast.

Dat zal vermoedelijk voor een deel verlopen via de nieuwe financierings- en investeringsinstelling Invest-NL. De aanzienlijke woningbouwopgave in de MRA zal worden gerealiseerd in de wetenschap dat het streven naar 'aardgasloze huizen' noodzakelijk is. De opkomst van de interneteconomie gaat gepaard met een majeure achterliggende energievraag. In de glastuinbouwsector wordt gekeken hoe restwarmte beter benut kan worden. De komende jaren zal nader worden onderzocht hoe via geothermie warmte kan worden geleverd. Tegelijkertijd zal mobiliteit in Noord-Holland gaandeweg een duurzamer karakter krijgen (opkomst elektrisch rijden, een wegennet dat zelf energie opwekt). Vanuit PS is gevraagd een 'Routekaart Energietransitie 2050', die zou moeten laten zien langs welke routes de provincie Noord-Holland energieneutraal kan worden in 2050.

De grote ruimtelijke dynamiek

De economie in Noord-Holland groeide in 2016 met 2.6 % het sterkst van alle provincies. Deze sterke economische groei leidt tot een grote ruimtelijke dynamiek. Daarbij gaat het niet alleen om de vraag waar bedrijven zich vestigen, maar ook om de vraag waar mensen willen wonen en recreëren, en welke eisen ze daarbij stellen aan hun leefomgeving. Een prettige en gezonde leefomgeving staat daarbij centraal. Deze dynamiek leidt ook tot nieuwe mobiliteitsvragen en tot keuzes over ruimtegebruik voor natuurontwikkeling, landbouw en waterberging.

Het inwonersaantal van Noord-Holland stijgt nog steeds en de verstedelijking zet zich voort, met name in de Metropoolregio Amsterdam. De woonopgave blijft onverminderd groot. Door de verstedelijking verandert de functie van het landelijke gebied. Dat raakt sterker verbonden met het leven en de economie van de stedelijke kernen, en vervult steeds meer een recreatieve functie. De kwaliteit van het landelijk gebied in en rond de MRA is van cruciaal belang voor de waardering van het leef- en vestigingsklimaat van de regio. De bescherming van grote open ruimtes, zoals het Groene Hart, blijft dan ook een belangrijk onderdeel van het Rijksbeleid. Het is één van de grote uitdagingen voor de komende jaren om een balans te vinden tussen de verdergaande verstedelijking en de druk op dat groene, landelijke gebied. Uit onderzoek blijkt dat de recreatiebehoefte tot 2040 met 30% zal toenemen. Deze vraag richt zich niet alleen op de traditionele vormen van recreatie, maar bestaat uit herstructurering van bestaand aanbod en innovatieve nieuwe manieren van recreatie.

De kwaliteit van water, bodem en lucht is een belangrijke graadmeter voor de kwaliteit van de leefomgeving. In de samenleving is een trend zichtbaar dat mensen steeds beter geïnformeerd willen worden over de gezondheid en veiligheid van producten en hun leefomgeving. Burgers stellen gezondheid steeds meer centraal. In Noord-Holland voldoen we aan de Europese normen voor luchtkwaliteit en is de luchtkwaliteit de laatste jaren ook verbeterd. Uit onderzoek van het RIVM blijkt dat de luchtkwaliteit in Nederland in de afgelopen decennia weliswaar is verbeterd, maar dat de huidige waarden nog onvoldoende gezond zijn. Door de uitspraak van de rechter in de zaak over luchtkwaliteit van Milieudefensie zal het nieuwe kabinet werk moeten maken van verbetering van de luchtkwaliteit. Dit zal waarschijnlijk ook een doorwerking hebben naar de decentrale overheden. In het regeerakkoord wordt een nieuw nationaal actieprogramma luchtkwaliteit aangekondigd, dat gericht is op een permanente verbetering van de luchtkwaliteit.

De opgaven van het Deltaprogramma met betrekking tot waterveiligheid slaan ook in Noord-Holland neer, en vereisen niet alleen maatregelen van Rijkswaterstaat en de waterschappen, maar ook van de provinciaal bestuur. De grote ruimtelijke druk op vooral het zuiden van onze provincie laat onverlet dat ook daar ruimte zal moeten worden gevonden voor waterberging. Vanwege klimaatveranderingen zal onze laaggelegen provincie te maken krijgen met toenemende

hoeveelheden regenwater. In een versteende omgeving vindt minder waterafvoer plaats door verdamping en wegzakking in de bodem.

De mobiliteitsbehoefte stijgt met name in het stedelijk gebied in het zuiden van de provincie door de bevolkingstoename. De toenemende mobiliteit zet de capaciteit van alle netwerken onder druk. Deze trend wordt versterkt door technische ontwikkelingen, zoals de automatisering van voertuigen en elektrische fietsen. Daar staat tegenover dat geautomatiseerde systemen kunnen leiden tot een efficiënter verkeer- en transportsysteem waardoor de capaciteit van het wegennet mogelijk beter benut kan worden. Het Rijk stelt cumulatief 2 miljard beschikbaar voor een inhaalslag in infrastructuur in de eerstkomende drie jaar. Deze nieuwe investeringen worden geprioriteerd naar de meest rendabele projecten en de beschikbaarheid van cofinanciering uit de regio's. De extra middelen voor het OV worden ingezet voor cofinanciering van het openbaar vervoer in stedelijke regio's. Daarnaast wordt in het regeerakkoord 100 miljoen uitgetrokken voor de fietsinfrastructuur en fietsenstallingen bij OV knooppunten, die een belangrijke bijdrage leveren om de vraag naar wonen en vervoer te faciliteren. De toenemende mobiliteitsbehoefte en het diffusere verplaatsingspatroon vergroten de vraag naar flexibele en vraag gestuurde vervoersvormen. Mobiliteit wordt duurzamer en modaliteiten worden steeds vaker elektrisch aangedreven. Daarnaast blijft het vergroten van de verkeersveiligheid en betrouwbaar databeheer een belangrijk aandachtspunt. Het Rijk investeert samen met provincies in de veiligheid van N-wegen. Verkeersveiligheid wordt een nationale prioriteit.

Natuur en biodiversiteit zijn onmisbaar voor een duurzame leefomgeving en vormen het groene kapitaal van de provincie Noord-Holland. Provincies zijn verantwoordelijk voor de bestaande natuur, zoals de Natura 2000 gebieden, en de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De aankoop en inrichting van gronden om het NNN te voltooien is de komende periode een stevige opgave, omdat de gronden die relatief makkelijk tot natuur getransformeerd kunnen worden, al zijn aangekocht. De aankoop van de resterende gebieden vraagt om maatwerk en om een gebiedsgerichte benadering.

In Nederland is de biodiversiteit afgenomen tot circa 15% van de oorspronkelijke soortenrijkdom. In Noord-Holland staat de biodiversiteit vooral onder druk door ongunstige milieufactoren, verstedelijking en een breed scala aan ruimtelijke claims. Een belangrijke ruimtelijke claim komt uit de landbouw. De agrisector is van groot economische belang en volop in ontwikkeling. Met name op het gebied van duurzaamheid en innovatie liggen er opgaven en kansen. De trend naar duurzamer geproduceerd voedsel en integrale voedselketens zet zich door. In het Regeerakkoord wordt daarom ingezet op de hervorming van het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid van inkomensondersteuning naar innovatie, duurzaamheid en voedselzekerheid. Biodiversiteit is ook een belangrijk uitgangspunt voor de natuur-inclusieve landbouw. Naast agrarisch natuurbeheer zoekt de reguliere landbouw steeds vaker naar manieren om de biodiversiteit en de grondkwaliteit te verbeteren. Het Rijk wil in de komende jaren onderzoeken of agrarisch natuurbeheer bij Natura 2000 gebieden een bijdrage kan leveren aan minder intensief landgebruik.

De economische transitie

Nog belangrijker dan robuuste groei van de economie is de wijze waarop de bedrijven in Noord-Holland aansluiting weten te vinden bij de belangrijke transities die op dit moment mondiaal plaats vinden. Voor de Noord-Hollandse economie zijn drie transities met name van belang, namelijk de energietransitie, de vierde industriële revolutie en de transitie naar een circulaire economie.

De afspraken over vergaande CO2 reductie versnellen de overgang van fossiele naar duurzame energie. Deze overgang heeft niet alleen effect op de CO2 uitstoot en luchtkwaliteit in het algemeen, maar leidt ook tot een transformatie van energiegebruik in energie-intensieve sectoren, zoals de glastuinbouw. In het regeerakkoord is 4 miljard beschikbaar gesteld om deze transitie te versnellen.

De vierde industriële revolutie gaat over de versmelting van verschillende technologieën op de domeinen van het fysieke, digitale, cognitieve en biologische, die een nieuwe sprong in de economie te weeg zal brengen. Noord-Holland wordt steeds meer de datahub van Europa en de ICT sector is één van de snelt groeiende sectoren. De impact van de digitale economie blijkt uit de toepassing van digitale technieken in vrijwel alle traditionele sectoren. Het Rijk gaat het topsectorenbeleid nog sterker richten op de kansen die deze ontwikkelingen bieden waaronder quantum- en nanotechnologie. De MKB stimuleringsregeling en de innovatiekredieten worden ook uitgebreid.

De derde belangrijke trend is de transitie van een lineaire naar een meer circulaire economie. Dit betekent onder meer dat anders tegen afval wordt aangekeken. Afval is niet slechts het eind van een productiecycclus, maar wordt een grondstof voor nieuwe producten. Ook bij deze overgang naar productieprocessen waarbij leefbaarheid en duurzaamheid centraal, ontstaan volop kansen voor innovatieve bedrijven. Het regeerakkoord noemt in dit verband de mogelijkheden van CO2 afvang en opslag, en de benutting van restwarmte. De Amsterdamse haven en het Noordzeekanaalgebied, maar ook in de Kop van Noord-Holland bieden hiervoor volop kansen.